

Centrum stavitelského dědictví Plasy zahájilo první návštěvnickou sezónu

Národní technické muzeum otevřelo 29. září 2015 v nově renovovaném památkově hodnotném prostoru hospodářského zázemí někdejšího cisterciáckého kláštera v Plasích na Plzeňsku Centrum stavitelského dědictví Plasy. Jedná se o unikátní středisko dokumentace, prezentace a celoživotního vzdělávání v oblastech souvisejících se stavební historií a tradičním stavitelstvím. Bylo zbudované s cílem vést veřejnost k úctě ke stavebnímu dědictví, zprostředkovávat hlubší porozumění stavební historii, předávat tradiční dovednosti a přinášet inspiraci a potěšení. A to prostřednictvím stálé Expozice stavitelství, dílen Dvora stavebních řemesel či Expozic stavebně historického průzkumu, které byly veřejnosti poprvé zpřístupněny letos o druhém březnovém víkendu a kde je opravdu co vidět i z oblasti využití dřeva ve stavebnictví.

Autor: Ing. František Novák
Kontakt: novak.sd@tiscali.cz
Foto: autor

Dobové stavební prvky, materiály a konstrukce

Objekt hospodářského zázemí bývalého kláštera (pivovar se sladovnou, mlýn a rozsáhlý hospodářský dvůr) Národní technické muzeum v Praze (NTM) převzalo do své správy v roce 2008, kdy podle koordinátora projektu zmíněného Centra stavitelského dědictví Plasy Mgr. Pavla Kodery, Ph.D. také začalo s přípravou obnovy jeho značně zchátralých budov. Její realizace, spolufinancovaná z prostředků evropských fondů, představovala investici přesahující 350 mil. Kč. V budově pivovaru, který byl ve své historii stejně jako klášter mnohokrát přestavován a svoji dnešní podobu získal před

více jak 100 lety, vzniklo muzeum stavitelství se stálou expozicí prezentující problematiku historického vývoje stavebních prvků, materiálů a konstrukcí. Tato expozice dává návštěvníkovi příležitost seznámit se s různými stavebními materiály (dřevo, kámen, hlína) a na jednotlivých podlažích pivovaru si prohlédnout některé druhy stavebních konstrukcí od základů a hrubé stavby přes úpravu povrchů, typy výplní stavebních otvorů a příslušné technické vybavení budov až po krovy a krytiny. A to nejen prostřednictvím exponátů, ale také pomocí funkčních stavebních prvků jednotlivých výstavních prostor. Prohlídková trasa začíná expozicí věnovanou stavebním materiálům, která plynule přechází do prostor vyčleněných pro tzv. hrubou stavbu. Mezi stavebními materiály jsou mimo jiné soustředěny např. vzorky ve stavebnictví dřeva nejpoužívanějších dřevin, nástroje či jednoduché stroje k jejich opracování a také některé historické sta-

vební mechanismy (ve formě nejen torz či modelů, ale i více či méně funkčních kopií a originálů). V části „hrubá stavba“ si na své mohou přijít hlavně realizátoři rekonstrukcí starých chalup a domů, díky ukázkám řady roubených konstrukcí obvodových stěn (např. část původní roubené konstrukce rekonstruovaného barokního objektu ve východočeském Potštejně) a zejména pak hrázděných konstrukcí obvodových stěn s různými typy výplní (zděné, s proutěným výpletem a hliněnou vymazávkou apod.).

Pocit jako na staveništi

Neméně zajímavé jsou pak i další úseky prohlídkové trasy zaměřené na topení a vodovodní či odpadní rozvody (mimo jiné i s nevšední ukázkou dřevěného vodovodního a odpadního potrubí), obklady stěn, konstrukci podlah, stropů a schodišť, na fasádní a interiérové omítky (s ukázkami různých provedení

Centrum stavitelského dědictví Plasy se stálou Expozicí stavitelství prezentující historický vývoj stavebních prvků, materiálů a konstrukcí

Tradiční použití dřeva ve stavebnictví je vidět zejména v sekcích podlah, stropů, schodišť nebo mezi výplněmi stavebních otvorů

lešení a jednoduchých stavebních mechanismů), elektroinstalaci (s jedinečnou sbírkou vypínačů, zásuvek a dalšího elektroinstalačního materiálu od konce 19. století), dále pak na okna a dveře, krovky a historické krytiny.

„Proměnu krovových konstrukcí v průběhu staletí lze sledovat na sbírkových předmětech vystavených v jedné z částí pivovarského podkrovní. Za jedinečnou lze však považovat i samotnou konstrukci jeho střechy s krovem se zdvojenými svíslými prvky, neboli věšadly, vynášejícími tíhu vodorovně uložených vazných trámů. V podstatě to samé pak lze říci také o vlastní krytině, kdy při pohledu z okna směrem do kláštera si nelze nevšimnout např. prejzové krytiny na prelature, měděného plechu na kapitulní síni konventu, tašek bobrovek na objektu někdejších ležáckých sklepů nebo vegetační střechy na polozapuštěném humnu u paty pivovaru. Nicméně mnohem širší paleta střešních krytin (šindel, slaměné došky apod.) je k vidění přímo v expozici,“ sdělil nám během prohlídky Mgr. Kodera s tím, že část expozice je věnovaná také principům statiky. Kromě toho je na jednom ze sýpkových pater zřízeno tzv. stavební hřiště (vybavené mimo jiné např. stavebnicí KAPLA), určené návštěvníkům všech věkových kategorií. Pro úplnost informací je třeba uvést, že

vlastní expozice je jakýmsi snoubením historie daného tématu s citlivou podporou moderních audiovizuálních prostředků, s cílem dosáhnout co nejnázornější interpretace. Celý prostor je tak prezentován ve snaze maximálně podtrhnout ducha jednotlivých zastavení, podpořit edukaci a zábavnou formou přenést návštěvníka do dávných dob, případně zprostředkovat co nejintenzivnější zážitek spojený s výkladem expozice. K naplnění těchto cílů je zde využito řady moderních prvků a principů interpretace, od budování atmosféry pomocí ambientních zvuků, přes doprovodné vysvětlující animace, hry, interaktivitu až po nejmodernější holografické efekty. Toto vše návštěvníkovi umožní např. návštěvu lesa, kde může pozorovat práci lesníků, zaposlouchat se do zvuků práce se dřevem či do zvuků zednických kladívek nebo kamenických sekáčů apod. a cítit se tak jako na skutečném historickém pracovišti či staveništi.

Dvůr stavebních řemesel

Nemalým zážitkem může být také prohlídka členitého areálu Dvora stavebních řemesel, a to zejména, jako v našem případě, při konání nějaké akce. V místě hospodářského dvora bývalého kláštera vznikla totiž jakási „stavebně

řemeslná huť“, umožňující prostřednictvím kurzů a workshopů předávání tradičních postupů a dovedností zážitkovým způsobem. Kromě dvou velkých mimoúrovňových dvorů se zde nalézají i funkční dílny tradičních řemesel, jako je tesařská a truhlářská dílna, cihlárna, kamenická dílna, pracoviště zedníka a štukatéra, ale i dílny ke zpracování kovových materiálů a to např. unikátní historická klempírna, kovárna s vnitřní a venkovní výhni či provozuschopná slévárna neželezných kovů. Při naší návštěvě počátkem dubna měla tesařskou a truhlářskou dílnu, kovárnu a celý prostor horního dvora k dispozici pražská společnost ARS TIGNARIA tesařského mistra Petra Růžičky. Pod jeho vedením zde probíhala několikátýdenní oprava a výroba funkčních replik historických stavebních strojů. Konkrétně oprava středověkého šlapacího jeřábu, postaveného P. Růžičkou a jeho kolegy v roce 2006 tradičními technologiemi podle iluminace v Bibli Václava IV. a výroba gotického beranidla, určeného k zarážení pilotáže při zakládání staveb. A to pro potřeby výstavy „Civitas Carolina aneb stavitelství doby Karla IV.“, pořádané NTM v rámci oslav 700. výročí narození císaře Karla IV., která probíhá od 12. 5. 2016 v hlavní muzejní budově NTM v Praze na Letné do 5. 2. 2017. ■

Vývoj krovových konstrukcí a možné opravy prvků lze sledovat jak na exponátech, tak i na samotném objektu muzea

